

Een dak boven je hoofd

14-16 jaar (vmbo/havo/vwo)

1 lesuur + verdieping

groepjes, klassikaal

Kernconcept	Recht op huisvesting
Probleem	Dak- en thuisloze jongeren
Sluit aan bij	Maatschappijleer, levensbeschouwing, aardrijkskunde, Nederlands
Vorbereiding	Deze werkvorm doornemen en de verhalen en evt. de systeemkaart in de bijlage van deze werkvorm
Direct of verwijzing	Direct in 1 lesuur te gebruiken met daarnaast nog drie verdiepingsopdrachten.
Leerdoel	Leerlingen leren wat het recht op huisvesting inhoudt, leren nadenken over de relatie van dit mensenrecht tot andere mensenrechten, ontwikkelen inzicht over de waarde die ze aan dit mensenrecht hechten en ontwikkelen inzicht over de onvolledige realisatie van dit mensenrecht.

Deze werkvorm is ontwikkeld om leerlingen na te laten denken over het recht op huisvesting. Specifiek behandelt de werkvorm dak- en thuisloze jongeren. Het recht op huisvesting is een mensenrecht, maar is nog niet voor iedereen gerealiseerd in Nederland. Of de huidige situatie een probleem is en hoe we deze situatie kunnen verklaren, zijn centrale vragen.

Let op: Het kan zijn dat er in de klas leerlingen zijn deze problematiek zelf of van dichtbij meemaken. Bedenk of dat het geval is en pas zo nodig de werkvorm aan. In ieder geval staan op pagina 3 en in verdiepingsopdracht 1 hulpbronnen voor jongeren vermeld.

Onderdeel 1: Inleiding [5 min]

Stap 1. Open met een vraag naar wat leerlingen normaal vinden, door ze naar hun ochtend te vragen. ‘Hoe zijn jullie vanochtend opgestaan? Uit een warm bed? Lekker gedouched? Stond het ontbijt klaar of moest je dat zelf pakken? Sloot je het huis af met je eigen sleutel?’

Stap 2. Vraag leerlingen vervolgens wat ze van dak- en thuisloze mensen vinden. En hoe groot ze de kans achten dat zij zelf ooit dak- of thuisloos zullen raken.

Onderdeel 2: De verhalen lezen + eerste reacties [15 min]

De meeste mensen worden net zoals jullie iedere dag wakker in een warm bed en met een goed ontbijt.

Maar er is iets geks aan de hand in Nederland. Hoewel we één van de rijkste landen van de wereld zijn en de economie groeit, zijn er steeds meer mensen die wakker worden zonder vast dak boven hun hoofd. Buiten, of bij vrienden op de bank. Omdat ze zelf geen huis of vaste plek om te slapen hebben. Dat geldt ook voor minstens 12.400 jongeren. Dat zijn 496 klassen vol jongeren. Het aantal jongeren dat dakloos is neemt bovendien toe. Hoe dat zit en of en, zo ja, hoe we er iets aan kunnen doen, gaan we vandaag bespreken.

Dat doen we in de vorm van een onderzoek, waarin we een oplossing zoeken voor een maatschappelijk probleem. Namelijk het probleem dat er jongeren zijn zonder een dak boven hun hoofd. We gaan kijken wat daar de gevolgen van zijn, wat we ervan vinden, en of en, zo ja, we er iets aan zouden kunnen doen. De eerste hints zitten al in de volgende verhalen.

1. Deel de groep in vieren.
2. Deel vervolgens de verhalen van Sarah, Lea, Kimberly en Jim uit. (Zie de bijlagen bij deze werkvorm). Geef de leerlingen die een groep delen hetzelfde verhaal, en geef ze 5 minuten om het verhaal te lezen.
3. Laat de leerlingen na 5 minuten het verhaal eerst kort in hun groepjes bespreken.

4. Vraag een leerling per groep om de eerste reacties samen te vatten en te delen met de rest van de klas. Kennen de leerlingen iemand die in een soortgelijke situatie zit? Kunnen ze zich voorstellen dat ze zelf in zo'n situatie komen te zitten?

Onderdeel 3: De gevolgen van dak- en thuisloosheid [10 min]

Stap 1. Vertel 'Sarah, Lea, Kimberley en Jim zijn allemaal dak- of thuisloos (geweest). Welke gevolgen had dat voor hen? Stel ze hadden wél een woning, hoe anders zou hun leven er dan uitzien? Wat kon er dan ineens wel? Wat zouden ze wél kunnen met een vaste verblijfplaats?' Pak zo nodig het verhaal dat je net gelezen hebt erbij.

Stap 2. Bespreek deze vraag klassikaal en noteer de antwoorden in steekwoorden op het bord om de vervolgoopdracht alvast voor te bereiden.

Mogelijke antwoorden:

- Jim en Kimberly zouden hun opleidingen af kunnen maken.
- Lea zou minder stress hebben en aan haar depressiviteit kunnen werken.
- Sarah kan met een huis beter voor haar baby zorgen.
- Voor alle drie geldt: met een huis kunnen ze verder met hun leven, gezonder leven, meer veiligheid en privacy ervaren.

Variant: Geef leerlingen een lijst met mensen- en kinderrechten en laat ze per groepje de rechten omcirkelen die in het geding zijn (o.a. van de door hen genoemde zaken bij stap 2). (Zie verkorte versie van UVRM en VN-Kinderrechtenverdrag in Toolbox Mensenrechten op school, p.36-40, of bijv. www.kinderrechten.nl/kinderrecht/alle-kinderrechten).

Stap 3 Vat samen, bijvoorbeeld:

'Uit deze oefening blijkt dat zonder een vaste verblijfplaats, ook allerlei andere zaken die niet met een woning te maken hebben lastiger worden. Zoals onderwijs volgen, gezond blijven, je privacy en zelfs je veiligheid.'

Niet alleen je recht op huisvesting raakt dus in de knel, ook mensenrechten als het recht op gezondheid, op onderwijs, op een toereikende levensstandaard, recht op privacy, recht op veiligheid en op lichamelijke integriteit. Dit geeft mooi aan dat mensenrechten niet op zichzelf staan maar onderling van elkaar afhankelijk zijn. Je hebt al snel niet zoveel aan het recht op onderwijs als je geen dak boven je hoofd hebt.

Geven leerlingen aan dat je gewoon pech hebt of het je eigen schuld is als je dakloos raakt? Leg dan uit dat

een dak boven je hoofd een mensenrecht is, waar de overheid verantwoordelijk voor is (zie volgende onderdeel).

Onderdeel 4: Wie is er verantwoordelijk? [15 min]

Stap 1. Leg vervolgens het volgende uit:

We kunnen ervoor kiezen om dak- en thuisloze mensen te helpen, of niet. Dat kunnen familie en vrienden doen. Maar wat als familie en vrienden dat niet kunnen of willen?

Het recht op huisvesting

Daarom speelt de overheid een belangrijke rol. Het hebben van een dak boven je hoofd, een plek die van jou is en waar je je veilig voelt, is namelijk zo belangrijk, dat het een mensenrecht is. Dit mensenrecht heet het **recht op huisvesting**. Dat staat in verschillende internationale verdragen die Nederland geaccepteerd heeft en waaraan het zich dus moet houden. En ook in de Nederlandse Grondwet (art. 22 lid 2). De Nederlandse overheid moet ervoor zorgen dat er voldoende woningen...

a. beschikbaar zijn (zodat mensen gezond, veilig en comfortabel kunnen wonen)

b. aanvaardbaar zijn (rekening houden met culturele identiteit)

c. van voldoende kwaliteit zijn (fysiek veilige gebouwen, waarin mensen gezond kunnen wonen – bijvoorbeeld dat een huis beschermt tegen regen of kou – en in de buurt van scholen, werk en gezondheidsdiensten)

d. toegankelijk zijn (dat mensen ze kunnen betalen, maar ook dat als je geen trap meer kunt lopen, je op de begane grond kunt wonen of een lift in het gebouw hebt)

Dat betekent natuurlijk niet dat je bij de overheid aan kan kloppen om een villa uit te zoeken. Maar de overheid is wel verantwoordelijk voor een vaste verblijfplaats. En...

- Je ouders zijn verplicht om, tot je 18 bent, voor een huis voor je te zorgen. En tot je 21^e moeten ze aan de kosten voor het levensonderhoud van hun kinderen bijdragen.
- Pas als ouders dat niet kunnen, is de overheid dus verplicht om voor een goed, betaalbaar huis te zorgen, vooral voor mensen die minder weerbaar zijn. Bijvoorbeeld als je opgegroeid bent in een jeugdzorginstelling.

Stap 2. De systeemkaart

Ondanks het recht op huisvesting zijn er veel dak- en thuisloze jongeren. Hoe kan dat? Wat overkomt deze jongeren? Daar gebruiken we de systeemkaart voor.

Laat deze op het digibord zien of deel deze uit aan de groepjes (daar kun je de A4 versie in de bijlage voor gebruiken). Je ziet daarop de verschillende fasen met en zonder dak boven je hoofd.

Vertel de leerlingen: Bekijk de systeemkaart goed. Wat zie je allemaal? Overleg met je groepje waar op de systeemkaart het probleem zit voor Sarah, Lea, Kimberly of Jim, en zet dat op de kaart. Daar geef ik jullie 5 minuten voor.

Stap 3. Hulpbronnen jongeren & dakloosheid

Voor de docent: het kan gebeuren dat leerlingen dakloosheid zelf overkomt, dat voor hen dat risico groot aanwezig is of dat ze het van nabij meemaken. Je kunt dan het volgende meegeven:

Wat als je dit als jongere overkomt of als je het van nabij meemaakt? Gelukkig zijn er dan verschillende hulpbronnen beschikbaar.

Grote steden hebben speciale hulpverleners voor jongeren. Zo is er in Utrecht bijvoorbeeld een speciale club, U2BHeard (www.u-2bheard.nl). In Den Haag kun je terecht bij iemand van Straat Consulaat (www.straatconsulaat.nl).

Dan is er ook nog de Stichting Zwerfjongeren Nederland. Dat is vooral een collectieve belangenbehartiger (www.zwerfjongeren.nl/).

En de grote opvangorganisaties, zoals het Leger des Heils, hebben ook weer mensen apart voor jongeren. Ook hier zijn er ook gemeentelijke initiatieven, zoals bijvoorbeeld De Tussenvoorziening in Utrecht (www.tussenvoorziening.nl).

Laat de leerlingen in tweetallen de verschillende websites bekijken en geef hen daar de volgende vragen bij?

- Wat doen de verschillende clubs en organisaties?
- Wat denk je dat jongeren eraan hebben?

SYSTEEMKAART Met en zonder dak boven je hoofd

Onderdeel 5: Wat vind je zelf eerlijk/rechtvaardig? [10 min]

Stap 1.

Nu we onderzocht hebben wat er aan de hand is, en weten welke gevolgen dak- of thuisloos zijn heeft, hebben jullie er vast een mening over. Daarom gaan we in discussie met elkaar. Je kan telkens kiezen: je bent het eens, oneens of je weet het nog niet. Als je het met de stelling eens bent, ga je aan de linkerkant van het lokaal staan. Ben je het oneens? Ga dan rechts staan. Weet je het nog niet? Ga dan in het midden staan. Dan kun je je laten overtuigen door de andere groepjes. Ook als je het eens of oneens bent, kun je nog van standpunt veranderen als je vindt dat de andere groep betere argumenten heeft.

Kies twee of drie van de volgende stellingen, en geef leerlingen telkens 2-3 minuten om een stelling te bediscussiëren:

1. Als je fouten maakt, moet je op de blaren zitten. Anders leer je het nooit. Daarom moeten we alleen mensen helpen die echt pech hebben gehad.
2. We moeten iedereen helpen omdat je anders niet met je leven verder kan.
3. Iedereen moet ergens kunnen wonen – daarom moeten we meer woningen en opvanglocaties bouwen. Daar zijn we rijk genoeg voor.
4. Er zijn nu eenmaal niet genoeg woningen. Daarom kunnen we niet iedereen helpen.
5. We kunnen beter dak- en thuisloze jongeren helpen dan dak- en thuisloze volwassenen, want jongeren hebben nog een heel leven voor zich.

Als je merkt dat leerlingen maar één kant van het vraagstuk belichten, prikkel ze dan met vragen over de andere kant, of door zelf advocaat van de duivel te spelen. Het gaat er niet om dat leerlingen alle argumenten noemen, maar dat ze zien dat er verschillende kanten aan zitten.

Stap 2.

Herhaal zo nodig nog een keer wat de leerlingen hiervoor geleerd hebben: ook als je familie je niet kan helpen, of je zelf een zootje van je leven hebt gemaakt, heb je toch recht op een dak boven je hoofd. Het is een mensenrecht voor iedereen. En het is goed om te weten welke rechten je hebt.

Onderdeel 6: Afronding [5 min]

Stap 1. Vraag de leerlingen:

1. Hebben jullie vandaag iets gevoeld, ervaren of geleerd? Wat denk je dat morgen nog steeds is blijven hangen, of over een week, als je terugdenkt aan deze les?
2. Zo ja, wat dan? Welke lessen kunnen we trekken?
3. Wat vind je ervan dat er een recht op huisvesting is? Doet de overheid genoeg?

Neem een halve minuut om erover na te denken, en vat het dan in een zin samen.

Stap 2. Vraag leerlingen ten slotte:

1. Hoe groot acht je de kans dat je zelf dak- of thuisloos raakt in je leven?
2. Ben je van mening veranderd over dak- en thuisloze jongeren?

Verdiepingsopdracht 1: Verandering

VMBO/HAVO/VWO: Kijk een fragment of aflevering van *The Homeless Experience*, waarin Immanuele en Dragan verkennen hoe het leven op straat is, door zelf op straat te gaan leven. Je kan de afleveringen [hier](#) vinden. De afleveringen duren ongeveer 35 minuten, je kan ook een korter fragment laten zien. (www.npo3.nl/the-homeless-experience/VPWON_1270688)

HAVO/VWO: Lees de publicatie Souterrain van het Wonen, van Platform31, om beter te begrijpen waarom dakloosheid nog steeds bestaat, en welke type oplossingen er mogelijk zijn. (www.platform31.nl/publicaties/souterrain-van-het-wonen)

Stel dat we dit probleem zouden willen oplossen: hoe zouden we dat dan aan kunnen pakken?

Bespreek klassikaal de volgende vragen om op te warmen: Wat is er gebeurd? Waar komt het door? Wie deed iets wel/niet?

Laat de leerlingen vervolgens in duo's aan de slag gaan met de volgende vragen, in deze volgorde:

1. Wat zou je concreet veranderen?
2. Wie heeft over de situaties die je wil veranderen de meeste macht, wie zou ze kunnen veranderen?
3. Waar is die machthebber gevoelig voor?
4. Wat zou dan de eerste stap kunnen zijn voor verandering?

Sluit de verdiepende les af met het verkennen van een paar concrete ideeën om machthebbers – zoals Tweede Kamerleden, het kabinet, een gemeenteraad of wethouder – te beïnvloeden. Dat kan variëren van met een groep e-mails schrijven, tot demonstreren, tot zelf dakloze jongeren helpen en de overheid voor de rechter slepen, tot een nieuwe oplossing bedenken – zoals dak- en thuisloze jongeren bij mensen plaatsen wiens kinderen net uit huis zijn (die hebben ruimte, en veel ervaring met opvoeden).

Het leukste is natuurlijk om zo iets ook echt te doen!

Let op: Misschien is het goed de leerlingen ook hier kort de verschillende hulpbronnen voor dakloze jongeren mee te geven.

Wat als je dit als jongere overkomt of als je het van nabij meemaakt? Gelukkig zijn er dan verschillende hulpbronnen beschikbaar.

Grote steden hebben speciale hulpverleners voor jongeren. Zo is er in Utrecht bijvoorbeeld een speciale club, U2BHeard (www.u-2bheard.nl). In Den Haag kun je terecht bij iemand van Straat Consulaat (www.straatconsulaat.nl).

Dan is er ook nog de Stichting Zwerfjongeren Nederland. Dat is vooral een collectieve belangenbehartiger (www.zwerfjongeren.nl/).

En de grote opvangorganisaties, zoals het Leger des Heils, hebben ook weer mensen apart voor jongeren. Ook hier zijn er ook gemeentelijke initiatieven, zoals bijvoorbeeld De Tussenvoorziening in Utrecht (www.tussenvoorziening.nl).

Verdiepingsopdracht 2: De loterij van het leven

Stap 1. In principe kan iedereen dak- of thuisloos raken. Toch is die kans niet voor iedereen even groot. Daarom gaan we een oefening doen. Ik lees telkens een voorbeeld voor, en jullie schatten in of de kans op dakloosheid groot, gemiddeld of klein is.

Voorbeeld A: Pim is 17 en heeft ADHD. Hij maakt soms ruzie met zijn ouders en vrienden, omdat die vinden dat hij te druk is en ongeorganiseerd. Hij blowt af en toe om rustiger te worden en let niet echt op zijn geld.

Voorbeeld B: Achmed is 18. Zijn ouders hebben een goed inkomen en gaan na de zomer voor zijn opleiding aan de universiteit betalen. Hij geeft in sommige maanden wat meer uit dan hij met z'n bijbaan verdient, maar heeft ook een paar duizend euro op z'n spaarrekening staan.

Voorbeeld C: Christa is 21. Haar ouders hebben vaak ruzie en gaan scheiden. Ze volgt aan de hogeschool een opleiding en zit in haar eerste jaar. Christa vindt merkkleding dragen heel belangrijk. Als dat betekent dat dat ze soms droge rijst moet eten, *so be it*.

Voorbeeld D: Ferdi is 20 jaar en staat aan het eind van de maand vaak rood. Hij volgt geen opleiding en werkt wanneer hij geld nodig heeft. Z'n rekeningen betaalt hij niet altijd op tijd. Ferdi's vader is autodealer en zijn moeder is advocaat. Ze hebben veel geld en hij heeft een goede band met ze.

Voorbeeld E: Selma's ouders hebben veel schulden. Eigenlijk is het altijd schrapen geweest, zelfs op vakantie gaan deden ze niet vaak. Nu ze 18 is, heeft ze telkens moeite hebt om de zorgverzekering en haar telefoonrekening te betalen. Ze woont op kamers en volgt een MBO-2 opleiding.

Stap 2: reflecteer met de leerlingen op de vraag: Wanneer heb je de grootste kans om dak- of thuisloos te worden?

Stap 3: vraag de leerlingen of ze de verschillen in kansen op dakloosheid eerlijk vinden. Als ze het lastig vinden, kan je onderscheid maken tussen mensen die dankzij hard werken, hun talent, of het gezin waarin ze geboren zijn een kleine kans hebben om dakloos te raken.

Verdiepingsopdracht 3: Te Weinig Geld?

Als samenleving kunnen we ervoor kiezen om dak- en thuisloze mensen te helpen, of niet. Dat kunnen familie en vrienden doen, maar als zij dat niet kunnen, is de overheid verantwoordelijk. Zoals jullie hebben gelezen, doet de overheid dat nog niet altijd.

Is dat omdat de overheid te weinig geld heeft? Dat gaan we onderzoeken.

Stap 1.

Neem bijvoorbeeld het verhaal van Lea. Laten we eerst eens kijken naar wat hulp aan een dak- of thuisloze de samenleving kost. Daarvoor gebruiken we de maatschappelijke prijslijst. Daar staan allerlei prijzen op, van een gebroken arm (€ 3.900) tot de reparatie van een vernield bushokje (€ 5.000). De prijslijst vind je [hier](https://effectencalculator.files.wordpress.com/2017/09/maatschappelijke-prijslijst-23.pdf). <https://effectencalculator.files.wordpress.com/2017/09/maatschappelijke-prijslijst-23.pdf>.

Hoe wordt Lea nu geholpen? Wat zijn de kosten per maand?

Antwoord: Met een tijdelijke plek in de opvang, met begeleiding. Dat kost € 100 per dag, dus € 3000 per maand. Een jaar in de maatschappelijk opvang kost dus € 36.000.

Stap 2.

Hoe wordt Lea het liefst geholpen? Wat is daarvoor nodig? Wat zijn de kosten per maand?

Een eigen huis of kamer, en geld om boodschappen van te doen. Daar is voldoende en stabiel inkomen voor nodig. Zoals een bijstandsuitkering, die kost € 1.025 per maand. Ze heeft ook begeleiding nodig, dat kost € 200 tot € 500 per maand. Samen is dat ongeveer € 1.225 tot € 1.525 per maand.

Stap 3. Wat valt je op?

Antwoord: De samenleving geeft op dit moment meer uit aan een oplossing die minder fijn is voor Lea. Sterker nog, door geen woning voor Lea te regelen, geven we al snel 2x zoveel uit aan Lea. Terwijl ze met een woning weer veel sneller rust heeft, en een opleiding kan gaan doen of een baan zoeken.

Met andere woorden: zolang de overheid Lea niet goed helpt met een dak boven haar hoofd kost dat de samenleving geld, terwijl het Lea ook nog eens ongelukkiger maakt.

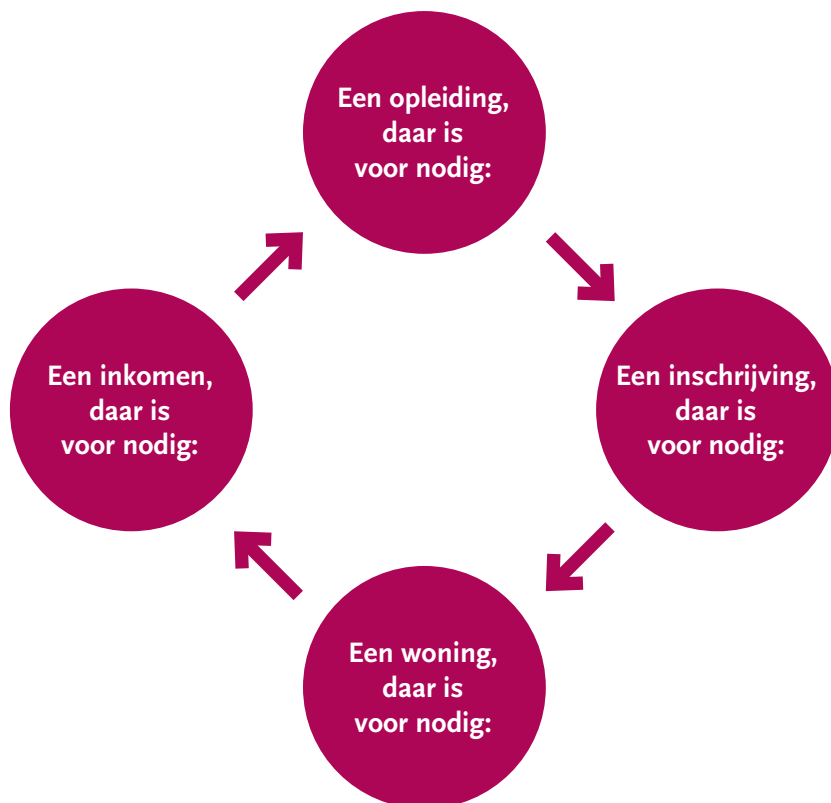
Het verhaal van Jim

Jim is 22 jaar. Zijn ouders zijn niet rijk, maar ook niet heel arm. Hij leidde een zorgeloos leventje, tot een jaar geleden. Toen wilde hij per se een nieuwe telefoon voor zijn 18e verjaardag. Eén waar hij mee gezien kon worden. Dat kostte een hoop geld, maar hij dacht dat het net kon. Totdat hij ook zijn zorgverzekering moest gaan betalen. “Toen kreeg ik steeds meer aanmaningen, omdat ik m’n rekeningen niet kon betalen.” Daar schaamde hij zich voor, dus verstopte hij ze.

Op het moment dat zijn ouders erachter komen, is het al te laat. Deurwaarders bellen aan en dreigen om de televisie en andere waardevolle spullen van zijn ouders in beslag te nemen. Dat wil Jim niet, want hij heeft de problemen veroorzaakt, en niet zijn ouders. Zijn ouders kunnen hem niet helpen met z’n schulden. Dus schrijft hij zich uit bij zijn ouders, via de gemeente. Want als je niet officieel op het adres van je ouders woont, kunnen de spullen van je ouders ook niet in beslag worden genomen.

“Door alle stress kreeg ik ruzie met m’n ouders. Dus nu slaap ik ook af en toe bij vrienden op de bank, of als het warm genoeg is in het park.” Naar school gaan kan niet meer, want daarvoor moet je ingeschreven zijn. Een baantje vinden zonder opleiding is niet makkelijk. En eigenlijk wil Jim dat niet: “Ik zou het liefst gewoon het laatste jaar van m’n opleiding afmaken. Dan kan ik meer verdienen en m’n schulden aflossen.”

De schuldhulpverlener van de gemeente zegt dat Jim’s schulden te groot zijn om zelf op te lossen. Hij kan pas schuldhulpverlening krijgen als hij een vast adres heeft waar hij ingeschreven staat. Maar terug naar zijn ouders is geen optie. En voor een andere woning heeft hij inkomen nodig. Op studiefinanciering heeft hij geen recht omdat hij met z’n opleiding is gestopt. Dan maar een uitkering aanvragen? Dat kan niet, want ook daar heeft hij eerst een inschrijving voor nodig. Kortom, Jim’s situatie ziet eruit als een rotonde zonder afslag (zie afbeelding hieronder).

Kimberly was zwerfjongere: 'Ik had een schuld van 20.000 euro'

Bron: NOS.nl 8 oktober 2018

“Je merkt pas hoe belangrijk een eigen plek is, als je er een hebt”, zegt Kimberly (28), terwijl ze de poes aait die om aandacht komt bedelen. Ze weet waar ze het over heeft. Vier jaar lang zwierf Kimberly rond zonder vaste woon- of verblijfplaats. Ze had gelukkig genoeg vrienden bij wie ze een tijdje terecht kon, dus slapen op straat is haar bespaard gebleven. “Het is zo fijn om thuis te komen en dan je eigen plek te hebben, je eigen zelfstandigheid. Van hieruit kun je iets opbouwen.”

Kimberly is één van de jongvolwassenen die vandaag met staatssecretaris Blokhuis van Welzijn een gesprek heeft. Het thema: zwerfjongeren, ofwel jongeren zonder vaste woon- of verblijfplaats. Volgens de jongste schatting zijn er daar 12.400 van in Nederland. Blokhuis wil van de jongeren weten wat de overheid kan doen om hen te helpen.

Daar heeft Kimberly uitgesproken ideeën over. Maar ze wil eerst een misverstand uit de weg ruimen. Zwerfjongeren hebben het niet aan zichzelf te wijten dat ze dakloos worden omdat ze niet van alcohol of drugs af kunnen blijven, legt ze uit. Voor de meesten is het pure pech. Zoals voor haar. Door problemen thuis werd Kimberly op jonge leeftijd uit huis geplaatst en kwam terecht in de jeugdzorg.

Vicieuze cirkel

Kimberly: “Als je 18 bent heb je, omdat je meerderjarig bent, geen recht meer op een plek in de jeugdzorg. Ik was bezig met een studie, ik had studiefinanciering. Mijn ex heeft me toen bedreigd met een pistool. Ik raakte depressief en moest mijn studie afbreken. Dan raak je studiefinanciering kwijt. Vervolgens kon ik mijn kamer niet meer betalen. Binnen een maand was ik uitgeschreven en raakte mijn kamer kwijt. En dan kom je in een vicieuze cirkel terecht.”

Het niet langer hebben van een vast adres, is de grootste bottleneck voor zwerfjongeren. De logeeradressen van

vrienden waar Kimberly terecht kon, kon ze niet opgeven als nieuw woonadres, vanwege de kostendelersnorm. Daarbij kijkt de uitkeringsinstantie naar het inkomen van de hoofdbewoner. Als die al een uitkering heeft, wordt er geen tweede uitkering op dat adres verstrekt. En als de hoofdbewoner inkomen uit werk heeft, wordt hij geacht de kosten van levensonderhoud van zijn logee te betalen.

“Omdat ik geen inkomen had, kon ik mijn ziektekostenverzekering niet betalen”, vertelt Kimberly. “Ik bouwde schulden op. Aanmaningen bereikten mij niet omdat ik geen vast adres had. Toen ik uiteindelijk wel via de opvang stond ingeschreven kwam ik erachter hoeveel schuld ik had en daar schrok ik enorm van. 20.000 euro.”

'Ik wilde graag iets van mijn leven maken.' - Kimberly

Het keerpunt kwam toen Kimberly met een hulpverlener van de Stichting Neos in Eindhoven in contact kwam. “Vanwege mijn jeugdzorgverleden was ik heel wantrouwend, maar deze vrouw hielp echt en luisterde naar mij.”

Kimberly's motivatie was groot. “Ik wilde altijd heel graag iets met mijn leven doen. Ik wist wat het was om naar school te gaan, ik had altijd best hoge cijfers gehaald. Dus ik wilde heel graag terug naar school, ik wilde heel graag iets van mijn leven maken.”

Kimberly kreeg een woning en volgde een hbo-opleiding. Nu werkt ze voor de Stichting Neos waar ze jongeren helpt die in dezelfde situatie zitten als zij zat, 6 jaar geleden.

Wat moet er gebeuren?

Vanmiddag spreekt ze met staatssecretaris Blokhuis over haar ervaringen. Kimberly vertelt wat ze van hem verwacht: “Voorkom dat jongeren dakloos worden en in de schulden raken. Zorg voor voldoende inkomen om zelfstandig te kunnen wonen. Schaf onder andere de kostendelersnorm af en voorkom daarmee dat jongeren terecht komen in een vicieuze cirkel.”

Ook moeten er meer woonplekken komen voor jongeren met een moeilijke achtergrond, vindt ze. “Gemeenten geven vanwege bezuinigingen jongeren pas een indicatie voor hulp als ze zwaar in de problemen zitten. Als je ‘alleen maar dakloos bent’, sturen ze je weer weg. Dat zien we in de gemeente Eindhoven bijvoorbeeld. Terwijl je dan juist kunt voorkomen dat jongeren verder in de problemen komen.”

“En mijn laatste punt”, besluit Kimberly, “maak het mogelijk dat jongeren scholing krijgen. Als je in de schuldsanering zit, mag je geen opleiding volgen omdat je alle uren beschikbaar moet zijn voor werk. Zo blijf je altijd in de laagste baantjes zitten en dat vind ik zo jammer.”

Een dak boven je hoofd

Lea (21) werkt en gaat naar school, toch is ze dakloos

Bron: Het Parool 6 januari 2017

Lea (21) is niet de doorsnee dakloze. Ze werkt, gaat naar school en is dj. Toch slaapt ze in de opvang voor dakloze jongeren. 'Ik vind geen woning.'

Wie met Lea (21) praat, zou vermoeden dat ze haar leven prima op de rit heeft. Ze heeft een normale baan, gaat naar school, is dj en kleedt zich hip. Toch is ze een van de 12.500 dakloze jongeren in Nederland – een aantal dat in een jaar met 4.500 toenam.

Sinds begin december slaapt Lea 's nachts in de winterkoudeopvang voor jongeren op het Atlantisplein in Oost.

Vorig jaar zomer is Lea op straat komen te staan na een ruzie met haar zus, die uitliep op een vechtpartij. Na een nacht in de cel kreeg ze een huisverbod en besloot ze er nooit meer terug te keren.

Op straat

De eerste maanden kon Lea bij een kennis wonen, tot ze haar intrek nam in een tijdelijke kamer in Oost. Toen ze daar de huur een keer niet op tijd betaalde, moest ze eruit en stond ze definitief op straat.

De eerste nacht sliep Lea in de reguliere winterkoudeopvang in de voormalige bajes in de Havenstraat. "Het was er vreselijk. Het zat vol met zwervers, junks en mensen die niet goed Nederlands spraken. Ik voelde me heel vies en vroeg me steeds af hoe het toch kon dat ik daar was terechtgekomen. De hele nacht heb ik gewacht tot de deuren weer opengingen en ik naar buiten kon."

'Het is mijn situatie. Ik schaam me er niet voor' - Lea

Daarna regelde de GGD, die streng selecteert, een plek voor haar in de opvang voor jongeren, waar ze sindsdien elke nacht slaapt.

Schoevers

Lea leidt voor het grootste deel een heel ander bestaan dan de meeste dakloze jongeren. Ze is pas 21, maar heeft dingen bereikt waar veel leeftijdsgenoten jaloers op zullen zijn. Met een aantal vrienden organiseert ze door het hele land goedbezochte dansfeesten. Ze maakt flyers, stelt de line-up samen en bedenkt de thema's.

Ook draait ze als dj in clubs als Escape, Bitterzoet en Air. Afgelopen zomer had ze zelfs een gig op festival Amsterdam Open Air en een paar weken geleden draaide ze voor honderden mensen in de kelder van Paradiso.

Lea kwam twee jaar geleden ook door vrienden in aanraking met dj'en. "Ik merkte meteen dat het helemaal mijn ding was. Ik vond het heerlijk om te zien hoe mensen losgingen op wat ik draaide."

Omdat dj'en en feesten organiseren voor haar als beginneling financieel nog geen vetpot is, werkt ze ook zes avonden per week tot na middernacht als magazijnmedewerker bij een wenskaartenbedrijf in Zuidoost. "Het werk is best oké. Ik vind het fijn om te werken, omdat ik daardoor bezig blijf."

Verder volgt Lea de opleiding internationaal secretaresse aan het Schoevers Instituut in Rotterdam. Wat die precies kost, weet ze niet. "Ik zie het wel wanneer het van mijn rekening wordt afgeschreven. Deze opleiding is ideaal, omdat ik er maar eens in de twee weken naartoe hoef. Daardoor kan ik me meer focussen op de feesten die ik organiseer en mijn dj-carrière. Na één jaar en acht maanden heb ik een diploma."

Geluk hebben

Toch gaat ze elke nacht weer naar de opvang voor dakloze jongeren, waar ze op een kamertje een stapelbed deelt. "Die tegenstelling is misschien wel raar, ja, maar het is mijn situatie. Ik schaam me er niet voor."

Ze maakt korte nachten, want door haar werk is ze vaak pas tegen twee uur 's nachts thuis en om acht uur 's ochtends wordt ze alweer gewekt.

Overdag is de opvang dicht en is ze bij Streetcornerwork, een veldwerkorganisatie met een bad-broodvoorziening, waar ze haar kleren mag wassen, mag eten en kan praten met haar begeleider Bob.

Lea realiseert zich dat veel mensen niet zullen begrijpen dat ze geen dak boven haar hoofd heeft, terwijl ze wél een inkomen heeft en naar school gaat. “Je moet ook geluk hebben een woning te vinden die je kunt betalen. Mijn inkomen is nog niet zodanig dat dat lukt.”

Snel geïrriteerd

Maar er zit er meer achter, blijkt na enig doorvragen. Door haar verleden vindt Lea het moeilijk met andere mensen samen te wonen en hen te vertrouwen. Een rustige thuisbasis heeft ze nooit gekend.

“Omdat ik thuis de jongste was, kreeg ik overal de schuld van. Ik was een makkelijk slachtoffer. Er was altijd ruzie en geschreeuw. Ik sportte veel om maar niet thuis te hoeven zijn. Toen ik 14 was, nam ik een supermarktbaantje. Met het geld kocht ik eten en kleding, want van mijn moeder kreeg ik niks.”

Een kamer in een studentenhuis is voor Lea geen optie. “Door alles wat ik heb meegemaakt met mijn moeder, sluit ik me af voor anderen en raak ik snel geïrriteerd. Ik leef heel erg in mijn eigen wereld. Voor sommige mensen is het lastig daarmee om te gaan.”

Afgestompt

Lea hoopt in elk geval vóór 1 april een eigen plek te hebben. Dan sluit de winterkoudeopvang en staat ze opnieuw op straat.

“Een bed in een andere opvang krijgen is voor mij lastig, omdat ik zo laat thuiskom. Overal moet je rond tien uur ’s avonds binnen zijn en dan ben ik nog aan het werk. Mijn werk zal ik daar nooit voor opgeven. Geen werk is geen inkomen en geen inkomen betekent dat ik nooit uit deze situatie zal komen.”

Toch is een huis niet de enige oplossing voor haar problemen, denkt Lea. Praten over haar verleden is de eerste hobbel die ze moet nemen.

“Ik moet de gebeurtenissen uit mijn verleden verwerken. Als die last van mijn schouders is, hoop ik dat ik een normaal leven kan leiden. Dat ik gelukkig kan zijn, emoties kan voelen zoals normale mensen en trots kan zijn op de dingen die ik heb bereikt.”

“Toen ik bijvoorbeeld in Paradiso draaide, was ik niet echt heel trots of blij, terwijl ik dat wel zou moeten zijn. Ik ben nog maar kort bezig als dj en ik heb al op heel mooie plekken gestaan, maar ik denk nooit: hey, wat dope. Ik ben best afgestompt. Ik wil er graag aan werken, want het staat me in de weg. Ik reageer soms ook heel mat als ik word gebeld voor een boeking. Degene aan de andere kant van de lijn denkt dan misschien dat ik er geen zin in heb en belt liever iemand anders.”

Haar dromen voor de toekomst? “Ik wil ervoor zorgen dat mijn dj'en een stichting wordt, waarmee ik ook andere jongeren kan helpen. Ik wil ze laten zien hoe de entertainmentwereld in elkaar steekt, zodat ze weten hoe ze geld moeten verdienen.”

Het verhaal van Sarah

Sarah is 21 jaar. Tot een paar jaar geleden ging het heel goed met haar. Ze vertrok naar het buitenland om te studeren, kwam daar de liefde van haar leven tegen en trouwde.

Na een paar maanden bleek hij toch niet die leuke man uit het begin van hun relatie te zijn. Ze mocht de deur niet uit en geen contact met de buitenwereld hebben. Na twee jaar weet Sarah midden in de nacht uit huis te ontsnappen en keert terug naar Nederland. Maar haar problemen zijn dan nog lang niet voorbij.

Want terug in Nederland blijkt ze zwanger. Ze kan logeren bij haar zus en gaat meteen langs bij de gemeente. Daar krijgt ze te horen dat ze geen noodgeval is en slim genoeg is om zelf een huis te vinden. “Maar ik ben niet achterlijk”, zegt Sarah. “Hoe kan een zwanger meisje, zonder huis, nu geen hulp nodig hebben?”

De enige met wie ze contact heeft, is haar zus. Ze slaapt afwisselend bij diens gezin en vrienden. “De man van mijn zus vond het maar niks dat ik zo lang bij hen verbleef.” Ze wonen in een klein huis, en hebben ook een kind. Ze zitten op elkaars lip en Sarah voelt zich niet gewenst.

Ze blijft hoop houden dat de gemeente haar kan helpen, en gaat elke dag langs. “Soms stond ik al voor de deur voordat ze open gingen. Ik had toch niks anders te doen.” Maar steeds hoort Sarah hetzelfde: ze is geen noodgeval en moet voor zichzelf zorgen. Ze heeft toch gestudeerd? “Ik heb echt moeten smeken of iemand me wilde helpen.”

Uiteindelijk brengt iemand van de gemeente haar in contact met een advocaat die dakloze mensen bijstaat. Het balletje begint eindelijk te rollen. Van haar straatadvocaat hoort Sarah dat ze nooit afgewezen had mogen worden. Als hij dreigt naar de rechter te stappen, wordt de zaak snel geregeld.

Toch duurt het nog maanden voor Sarah een eigen huis en een uitkering krijgt. In die maanden is de relatie tussen Sarah en haar zus stroef geworden, omdat ze bij elkaar wonen in een klein huis. Ze heeft ook geen zorgverzekering: “pas toen ik vijf maanden zwanger was kreeg ik m'n eerste echo.”

Toen Sarah uiteindelijk een plek kreeg om te wonen was het nog steeds niet makkelijk. Het huis werd kaal opgeleverd. Toen ze hoogzwanger was, sliep ze nog steeds op een matras op de grond. “Geen pretje met zo'n dikke buik, zeker omdat ik heel veel moest plassen.”

Inmiddels heeft ze haar draai gevonden. Ze heeft wat meubels gekocht, zit op het hbo en veel belangrijker: ze heeft een kernegezonde zoon. “Als ik niet zwanger was geweest had ik mezelf er nooit doorheen kunnen slepen. Nu moest ik wel.”

SYSTEEMKAART

Met en zonder dak boven je hoofd

